

IŠLIKIMO IR PASIPRIEŠINIMO
ISTORIJA, PERSMELKTA KRAUJĄ
STINGDANČIŲ AKIMIRKŲ.

KIRKUS REVIEWS

KIM LIGGETT

SKAĪS TYBĖS METAI

baltos lankos

Kim Liggett

Skaistybės metai

romanas

Iš anglų kalbos vertė Elžbieta Kmitaitė

baltos lankos

Nuseku paskui ją pramintu girių taku, kuriuo esuėjusi jau tūkstantį kartų. Palei jį veši paparčiai, klumpaitės, usnys ir paslaptingos raudonos gėlės. Penki žiedlapiai, tokie tobuli, tarytum būtų sukurti specialiai mums. Po vieną skaisitybės metų merginoms, žmonoms, darbininkėms, užribio moterims ir jai.

Mergina atsisuka į mane ir užtikrinta šypteli per petį. Rodos, tikrai esu ją mačiusi, bet niekaip neprisimenu vardo. Gal ji iš seniai pamiršto gyvenimo, gal jaunėlė sesuo, kurios taip niekad ir neteko pažinti. Veidas širdies formos, po dešine akimi raudona braškę primenanti dėmelė. Švelnių bruožų kaip ir aš, bet pati – visai ne švelni. Geležies pilkumo akys – nuožmios. Tamsūs plaukai nurėžti beveik prie odos. Įdomu – tai bausmė ar maištas. Nepažįstu jos, tačiau kažkaip keistai jaučiu, kad myliu. Ne taip, kaip tėvas myli motiną, bet globėjiškai, tyrai, panašiai kaip tas liepsneles, kuriomis rūpinausi aną žiemą.

Pasiekiam progumą, joje susirinkusios įvairių sluoksnių moterys, virš širdies prisiseigusios po mažytę raudoną gėlę. Nesipeša ir nežudo viena kitos žvilgsniu, visos susirinko tariai. Vieningai. Mes – seserys, dukros, motinos, senelės – stovime čia dėl bendro tikslo, didingesnio už mus.

– Buvome silpnoji lytis, bet daugiau – nebe, – prabyla mergina.

Moterys suriaumoja kaip laukinės.

Bet man nebaisu. Aš didžiuojuosi. Ši mergina ypatinga. Tai ji padarys viskam galą, o man kažkaip pavyko įsilieti į jos ratą.

– Šis kelias grįstas krauju – mūsų krauju, bet pralietu ne veltui. Šiąnakt skaistybės metai baigsis amžiams.

Dūsuodama pabundu – visai ne girioje su ta mergina, bet čia, troškiamo kambaryje, savo lovoje, o į mane spokso seserys.

– Ką ji pasakė? – klausia vyresnioji sesuo Aivė liepsnojančiais skruostais.

– Nieko, – atsako Džunė ir spusteli Aivei riešą. – Mes nieko negirdėjom.

Į kambarį įeina mama ir mažosios sesutės Klara su Pene išstumia mane iš lovos. Atsisuku į Džunę padėkoti, kad nugesino šnekas, bet ji nenori žiūrėti man į akis. O gal nedrįsta. Nesu tikra, kuris variantas blogesnis.

Mums draudžiama sapnuoti. Vyrai mano, kad sapnuose slepiame magiją. Būčiau nubausta jau vien už tai, kad sapnavau, bet jei kas nors suostų ką – keliaučiau tiesiai į kartuves.

Seserys nusiveda mane į siuivyklą ir puola šokinėti aplink kaip žvirblių pulkas. Tampo. Trauko.

– Ramiau, – aikteliu, kai Klara su Pene per daug entuziastingai trukteli korseto raištelius. Joms čia žaidimas. Nesuvoikia, kad vos po kelerių metų jų laukia tas pats.

Nustumiū seseris.

– Negi negalit susirasti kitos aukos?

– Baik muistytis, – subara mama ir susierzinusi skaudžiai tąsydama supina man kasą. – Tėvas pastaraisiais metais tau

atleidžia visas nuodėmes: už suteptas sukneles, pajuodusias panages. Bent kartą pajusi, ką reiškia būti tikra dama.

– Kam vargintis? – Aivė priešais veidrodį puikuojasi augančiu pilvu, kad visos matytume. – Joks sveiko proto žmogus neįteiks Tiernei nuometo.

– Na ir tegu, – atsako mama ir dar stipriau suveržia korsetą. – Bet ji man skolinga.

Buvau užsispyręs vaikas, per daug smalsi, nuolat gaudydavau varnas, nepaisiau jokių mandagumo taisyklių... ir čia tik keli pavyzdžiai. Būsiu pirmoji mergina mūsų šeimoje, prieš skaistybės metus taip ir negavusi nuometo.

Suprantu mamą be žodžių. Vos pažvelgia į mane, nutvilko jos apmaudas. Tylus įsiūtis.

– Štai ir ji.

Vyriausioji sesuo Džunė sugrįžta į kambarį nešina tamšiai mėlyna neapdirbto šilko suknele su upiniais perlais nusagstyta susiaučiaama apykakle.

Šią suknelę Nuometų dieną prieš ketverius metus vilkėjo ji. Rūbas atsiduoda lelijomis ir baime. Džunės jaunikis dovanuoja jai baltų lelijų – jaunos meilės ir nekaltybės simbolį. Mielai, kad leidžia man pasiskolinti suknelę, tokia jau ta Džunė. Jos nepakeitė net skaistybės metai.

Visos kitos mano metų merginos vilkės naujas, nériniuotas ir siuvinėtas, pagal naujausią madą pasiūtas sukneas, bet mano tėvai sumojo, kad neverta dėl manęs švaistyti pinigų. Juk neturiu prošvaisčių. Pati tuo pasirūpinau.

Garnerio grafystėje šiais metais yra dvylika tinkamų jaunikų – vaikinų iš autoritetingų, geros reputacijos šeimų. Ir trisdešimt trys merginos.

Šiandien turėsime staipytis po miestą, kad vaikinai galėtų dar kartą mus apžiūrėti, prieš traukdami į didįjį klotimą su kitais vyrais derėtis dėl mūsų kaip dėl galvijų. Juk panašiai ir yra – tik gimusioms ant pėdos išdeginamas tėvo herbas. Kai vaikinai išsirinks nuotakas, tėvai bažnyčioje laukiančioms merginoms atneš nuometus ir papuoš tais bjauriais peršviečiamais draiskalais išrinktąsias. Kitą rytą, prieš keliaudamos praleisti skaistybės metų, išsirikiuosime aikštėje, vaikinai pakels išrinktųjų nuometus ir pažadės santuoką, o kitos taip ir liks niekam nereikalingos.

– Taip ir maniau, kad slepi gražią figūrą.

Mamai suspaudus lūpas, susimeta gilios raukšlės. Liautųsi taip raukytis, jei žinotų, kokia sena atrodo. Garnerio grafystėje blogiau už senatvę gali būti tik nevaisingumas.

– Niekados nesuprasiu, kodėl iššvaistei savo grožį, galimybę vieną dieną turėti savo namus, – priduria ji ir per galvą man užmauna suknelę.

Užstringa rankos, imu tampyti medžiagą.

– Baik grumtis, antraip suknelė...

Išgirdus plyštant audinį, mamai nukaista kaklas ir skruostai.

– Adatą ir siūlą, – paliepia seserims ir mergaitės pašoka.

Užgniaužiu kvapą, bet kuo labiau tvardausi, tuo sunkiau darosi, galop pratrūkstu juoktis. Nesugebu net deramai apsilvilkinti suknelės.

– Juokis, kiek tik nori, bet pasigailėsi, kai niekas neįteiks tau nuometo ir grįžusi po skaistybės metų būsi išsiųsta lenkti nugarą į kuriuos nors darbo namus.

– Jau geriau taip, negu būti žmona, – sumurmu.

– Niekad taip nesakyk. – Mama sugriebia mano veidą abiem rankomis ir seserys išleikia iš kambario. – Negi nori, kad tave apšauktų uzurpatore? Kad išstremtų? Brakonieriai apsidžiaugtų, jei papultum jiems į nagus. Neužtrauk šeimai gėdos, – priduria patylomis.

– Kas čia vyksta?

Tėvas – retas svečias siuvelykloje – įsikiša pypkę į priekinę marškinių kišenę ir įžengia vidun.

Mama bematant susitvardžiusi suskanta siūti plyšusį audinį.

– Nieko čia gėdingo sunkiai dirbti, – pasvarsto tėvas, pasilenkia po pakraige ir pabučiuoja mamą į skruostą. Nuo jo tvoskia jodu ir saldžiu tabaku. – Grįžusi galės dirbti pieninėje arba malūne. Visai garbingi darbai. Juk mūsų Tiernė visad buvo laisva siela, – priduria ir mirteli man kaip sąmokslininkas.

Nusuku akis ir apsimetu susidomėjusi, kaip žaidžia saulės spinduliai, prasprūdę pro nertas užuolaidas. Anksčiau su tėvu buvom vandeniui neperliejami. Žmonės sakydavo, kad kalbant apie mane jo akys žiba. Turėjo penkias dukteris ir aš, ko gero, buvau panašiausia į tą išsvajotą ir nesulauktą sūnų. Paslaptimis išmokė mane žvejoti, darbuotis peiliu, pasirūpinti saviimi, bet dabar viskas kitaip. Nebegaliu į jį žiūrėti kaip anksčiau nuo tos dienos, kai užtikau taip nežmoniškai elgiantis vaistinėje. Akivaizdu, kad vis dar stengiasi susilaukti sūnaus, bet visad vyliausi, kad niekada nesigriebs tokių priemonių. Pasirodo, jis toks pat kaip visi.

– Tik pažiūrėkit... – Tėvas bando atkreipti mano dėmesį. – Gal visgi gausi tą nuometą.

Sėdžiu prikandusi liežuvį, bet taip norėčiau paleisti gerklę. Būti ištekintai man ne privilegija. Patogumai – tai kalėjimas. Tikrų tikriausi antrankiai, koks skirtumas, kad paminkštinti. Darbo namuose mano gyvenimas bent jau priklausys man. Mano *kūnas* priklausys man. Bet už tokius svaičiojimus vis papuolu į bėdą – net tada, kai jų neišsakau. Kai buvau maža, kiekviena mintelė atsispindėdavo mano veide. Išmokau paslėpti jas po mandagia šypsena, bet kartais, kai pažvelgiu į veidrodį, mano akys dega taip nuožmiai. Kuo arčiau skaisybės metai, tuo karštesnė ugnis. Kartais atrodo, kad išdegs kaukolę.

Mama raudono šilko kaspinu perriša kasą ir man bemat sukyla panika. Štai ir atėjo toji akimirka. Mane pažymėjo spalva, bylojančia apie pavojų... apie nuodėmę.

Visos Garnerio grafystės moterys privalo šukuotis vienuodai: suėmusios plaukus nuo veido pinti į kasą nugaroje. Vyrai įsitikinę, kad taip moterys nieko nuo jų negalės paslėpti: kandaus ar viliokiško žvilgsnio, magijos blyksnio. Baltus kaspinus ryši mergaitės, raudonus – skaistybės metų merginos, juodus – žmonos.

Nekaltybė. Kraujas. Mirtis.

– Puiku, – įvertina mama, paskutinįkart timptelėjusi kaspiną.

– Galiu eiti? – paklausiu ir išslystu iš jos nepailstančių rankų.

– Be palydos?

– Man nereikia palydos, – atsakau brukdama tvirtas kojas į dailias juodas odines laivutes. – Pati susitvarkysiu.

– O su traperiais* iš užribio irgi susitvarkysi?

– Jiems pakliuvo tik viena mergina, be to, jau senų seniausiai. – Atsidūstu.

– Prisimenu kaip šiandien. Ana Berglund. – Mamai sudrėksta akys. – Buvo mūsų Nuometų diena. Ji ėjo per miestą ir tas vyriškis tiesiog čiupo ją, užsitempė ant arklio ir dingo garioj. Ji taip ir nebegrįžo.

Keista, kad iš šios istorijos labiausiai įsiminiau tai, jog nors ji klykė ir raudėjo nešama per visą miestą, vyrai vis tiek pareiškė, kad mergina per mažai grūmėsi ir, nebegalėdami nubauti pačios kaltininkės, į užribį ištrėmė jos seserį, pasmerkdami prostitutės gyvenimui. Bet šitą istorijos dalį visi nutyli.

– Leisk jai eiti, – prašo tėvas, apsimesdamas, kad palieka mamai spręsti. – Ji pratus būti viena. Be to, norėčiau praleisti dieną su savo gražuoju žmona. Tik mudu.

Iš pažiūros jie atrodo įsimylėję. Pastaruosius kelerius metus tėvas vis daugiau laiko praleidžia užribyje, bet dėl to ir man tenka kur kas daugiau laisvės, tad turėčiau būti jam dėkinga.

Mama nusišypso.

– Gal viskas bus gerai... Tačiau tikiuosi, kad Tiernė nespruks į girią susitikti su tuo Maiklu Velku.

Bandau nuleisti negirdomis, bet jaučiu, kaip išdžiūva gerklė. Nė nenučiuočiau, kad apie tai žino.

Mama trukteli man už korsažo, kad gulėtų lygiai.

– Rytoj, kai jis pakels nuometą Kirsten Dženkins, pamatysi, kokia buvai kvailelė.

* Traperis – kailinių žvėrelių medžiotojas.

– Aš ne... ne todėl... mes tik draugai, – žiopčioju.

Mamai vos vos virpteli lūpų kamputis.

– Na, kad jau taip spirgi pasivaikščioti, tai parnešk uogų šio vakaro susirinkimui.

Ji žino, kad man labai nepatinka eiti į turgų, ypač Nuometų dieną, kai visa Garnerio grafystė išeina į žmones, bet, ko gero, todėl ir liepia. Nori išspausti iš manęs, kiek tik pavyks.

Nusiėmusi antpirštį ištraukia iš elnio odos kapšelio monetą ir mano akis vėl užkliūva už jos nukirsto piršto galiuko. Ji niekada nepasakojo, bet žinau, kad randą parsinešė iš savųjų skaistybės metų. Pagavusi mano žvilgsnį, užsimauna antpirštį.

– Atleisk. – Nudelbiu akis į nutrintas medines grindis. – Nupirksiu uogų.

Pasakyčiau bet ką, kad tik išleistų iš šio kambario.

Tėvas, tarytum pajutęs mano nerimą, kresteli galva į duris, ir aš nieko nelaukdama šaunu lauk.

– Nenuklysk už miesto! – pavymui sušunka mama.

Nudardu tris aukštus žemyn pro stirtas knygu, turėklus, apkabinėtus džiūstančiomis kojineėmis, tėvo vaistinėle ir krepšį nebaigtų mezginių, nepaisydama suirzusių, burbančių tarnaičių, ir išlekiu į gryną orą. Aštrus rudens vėjas toks svetimas, kai suknelė apnuogina kaklą, raktikaulius, krūtinę, blauzdas, kelius. Čia juk tik oda, bandau save įtikinti. Niekam nebus naujiena. Bet jaučiuosi pažeidžiama... trapi.

Pro šalį praeina mano metų mergina Gertrūda Fenton su mama. Nejučiomis dirsteliu į jos rankas, apmautas dailiomis baltomis nėrinų pirštineėmis. Buvau beveik pamiršusi, kas jai nutiko. *Beveik*. Nepaisant nelaimės, Gertė, regis, tikisi gauti nuometą ir namų ūkį, būti palaiminta ir susilaukti sūnų.

O, kad ir aš to norėčiau. O, kad viskas būtų taip paprasta.
– Su Nuometų diena, – pasveikina mane ponias Barton ir nužvelgia stipriau įsikibdama vyrui į parankę.

– Kas čia tokia? – klausia ponas Bartonas.

– Džeimsų mergaitė, – atsako žmona pro sukąstus dantis. – Vidurinioji.

Jis nužvelgia mano apnuogintą kūną.

– O, jai jau pasireiškė magija.

– Arba iki šiol slėpėsi.

Moteris prisimerkusi perveria mane žvilgsniu nelyginant maitvanagis skerdieną.

Kaip norėčiau prisidengti, bet namo nebegrįšiu.

Primenu sau: suknelės, raudoni kaspiniai, nuometai, ceremonijos – visa tai skirta tik mums išblaškyti, kad užmirštume tikrąjį siaubą. Skaistybės metus.

Pagalvojus apie laukiančius metus ir visą šią nežinią, ima virpėti lūpa, bet prisiverčiu bukai nusišypsoti, tarytum man šis vaidmuo būtų malonus, tarytum trokščiau grįžti, ištekėti, pratęsti giminę ir mirti.

Bet ne visos grįšime namo... ne visos sveikos gyvos.

Užgniaužusi kirbantį jaudulį žengiu per aikštę, kurioje rytoj išsirikiuos visos mano metų merginos. Nereikia nei magijos, nei labai geros akies, kad pastebėtum, jog po skaistybės metų visos be galo pasikeičia. Kiekvienais metais stebime, kaip jas išsiunčia į stovyklą. Nors kai kurios dėvėdavo nuometus,

užtekdamo pažvelgti į jų rankas ir suprasdavau, kaip jos jaučiasi: nagų odelės iš nerimo nugrauztos iki mėsos, šalti pirštai nevalingai dreba, – bet merginos būdavo tokios viltingos... gyvos. O grįžusios – tos, kurias grįždavo, – atrodydavo išsekusios, nusikamavusios... sužlugdytos.

Jaunesni vaikai juokais lažindavosi, kurios merginos grįš, bet man kasmet artėjantys skaistybės metai atrodė vis mažiau ir mažiau juokingi.

– Su Nuometų diena.

Ponas Felou džentelmeniškai kilsteli skrybėlę, bet žvilgsnis per ilgai užtrunka ties mano oda ir raudonu kaspiniu ant nugaros, man pasidaro nejauku. Už akių žmonės jį vadina seniu Felou, nes niekas nesumoja, kiek jam metų, bet akivaizdu, kad ne per senas į mane ganyti akis.

Mus vadina silpnesniąja lytimi. Kiekvieną sekmadienį per mišias kala į galvą, jog Ieva kalta, kad neatsikratė magijos, kai turėjo progą, bet vis tiek nesuprantu, kodėl merginoms neleidžiama pasisakyti. Žinoma, tamsoje vyksta visokiausi slapti susitarimai, bet kodėl būtent vaikinai gauna spręsti? Mano supratimu, visi turime širdį. Visi turime smegenis. Kiek pastebiu, skiriamės tik pora vietelių – dauguma vyrų, regis, labai klauso savųjų.

Juokinga, kad jie mano, jog jei mus pasisavins, jei pakels mūsų nuometus, visus skaistybės metus turėsime dėl ko gyventi. Jei žinočiau, kad namie manęs laukia Tomis Personas, mieliausiai šokčiau tiesiai ant brakonieriaus peilio.

Vidury aikštės ant bausmių medžio šakos nutupia juodasis strazdas. Nagai džergši į buką metalinę šaką ir man nuo to garso sustingsta kraujas. Sakoma, kad kadaise čia augo tikras

medis, bet Ievą už erezijas sudegino su juo, taigi buvo įtaisytas naujas, plieninis. Amžinas mūsų nuodėmių simbolis.

Pro mane murmédamas praeina būrelis vyrų.

Jau mėnesių mėnesius sklando gandai... Žmonės kužda-si apie uzurpatorę. Pasirodo, sargyba rado įrodymų, kad girioje vyksta slapti susirinkimai. Rasta vyriškų drabužių, iškabin-tų ant medžio lyg kokie ritualiniai atvaizdai. Iš pradžių buvo manoma, kad čia tik koks traperis krečia išdaigas, o gal kokia paleistuvė iš užriebio nusprendė atkeršyti, bet ilgainiui visą grafystę persmelkė bloga nuojauta. Sunku patikėti, kad tai galėtų būti mūsų darbais, bet Garnerio grafystėje tūno daugybė paslapčių. Kai kurių akivaizdžių dalykų *pasirenkame* nematyti. Niekada nesuprasiu. Daug mieliau rinkčiausi tiesą, nesvarbu, kokia skausminga ji būtų.

– Dėl Dievo meilės, išsitiesk, Tierne, – subara mane pro šalį einanti moteriškė. Teta Linė. – Ir dar be palydos. Vargšas mano brolis, – sukužda ji savo dukterims, tačiau pakankamai garsiai, kad girdėčiau kiekvieną žodį. – Kokia mama, tokia ir dukra.

Teta pakelia prie surauktos nosies bugienio šakelę. Senąja kalba bugienį vadindavo apsaugos gėlele. Rankovė nuslysta, atidengdama rausvą, susiraukšlėjusią dilbio odą. Aivė pasakojo, kad, sykį kartu su tėvu nuėjusi pagelbėti tetai dėl kosulio, pamatė randą nuo pat riešo iki peties.

Teta Linė trukteli rankovę, kad nebespoksočiau.

– Laksto kaip žvėris po girią. Gal ten jai ir vieta.

Iš kur žino, ką veikiu, negi šnipinėja? Nuo pat pirmojo kraujo moterys man žarsto įvairiausių patarimus. Dauguma komentarų būna tiesiog kvaili, bet šitas stačiai bjaurus.